

o Světelském oltáři nicméně bude díky všestrannému obsahu, kvalitní fotografické dokumentaci i výbornému zpracování nepochybně dlouhou dobu základním materiálem k porozumění této po všech stránkách výjimečné pozdně středověké památce.

ROMAN LAVIČKA

ARCHEOLOGIE

Sites of Memory. Between Scientific Research and Collective Representations, edd. Jana MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ – Nathan SCHLANGER – Sonia LÉVIN, Archeologický ústav AV ČR, Praha 2008 (= Castrum Pragense 8)

123 s., ISBN 978-80-86124-86-5; 978-2-9600527-5-6

Anotovaný vícejazyčný sborník zahrnuje výběr referátů přednesených na pražském semináři organizovaném zájmovou skupinou *Archives of European Archaeology* (AREA) v únoru 2006. Právě reflexe a prezentace vlastní činnosti AREA od jejího vzniku 1998 proto tvoří důležitou část poměrně útlého svazku. Z něho je zřejmé, že AREA usiluje o tematizaci dějin evropské archeologie a zároveň vytváří praktické předpoklady pro její nadnárodní studium.

Vstupní text seznamuje čtenáře s prvotním konceptem P. Nory „lieux de mémoire“ a s jeho atraktivností pro historické a kulturní vědy (N. Schlangier – J. Maříková-Kubková). S naléhavostí je opět připomenuta zásadní otázka, co je to za minulost a čím je to minulost, která vstupuje do našeho vědomí, a s tím související problematika, jakou roli sehrává archeologie v recepci historické skutečnosti a v utváření historického vědomí a povědomí. Autoři upozorňují nejen na velký potenciál archeologie v současném pluralitním pojetí studia minulosti, ale i na možná nedorozumění v případě neadekvátního ztotožňování konceptu „lieux de mémoire“ a archeologického „site“. Úvodní text dále reflektuje významné archeologické „sites of memory“, at již ve sborníku samostatně nepojednávávané, jako je např. Masada u Mrtvého moře nebo jihoafrické Sterkfontein, či tematizované ve vlastních studiích, které tvoří samotné jádro sborníku. Zastoupen je Pražský hrad (J. Frolík, J. Maříková-Kubková), Říp (K. Sklenář), Olymp (S. Lévin), jeskyně Altamira (O. M. Abadia) a je-

zerní lokality (nákolí) ve Švýcarsku (M.-A. Kaeser). Čtenáři je tímto způsobem představena reprezentativní mozaika důležitých archeologických lokalit, jejichž interpretace i prezentace dostává různé významy, neboť tato místa jsou těsně spjata s různými formami paměti. Tak např. Sterkfontein, tzv. kolébka hominidů, není ničím jiným než geografickou projekcí bájného ráje, zhmotněním ideje o jednom centru zrození lidstva. Podobné představy vytvářené archeology o životě na jezerních lokalitách ve Švýcarsku nápadně připomínají zlatý věk J. J. Rousseau. Jezerní lokality navíc sehrály významnou úlohu při novodobém hledání společné identity obyvatel Švýcarské federace. Stejný národně identifikující a také symbolicky reprezentující význam přitom náleží např. Pražskému hradu. Jeskyně Altamira zase může ztělesňovat španělskou rezistenci vůči dominující francouzské kultuře a vědě. Naproti tomu horský hřeben Olympu zůstává do velké míry paradoxním solitérem, kde se setkávají „různá chápání míst paměti“ a kde ve výrazném protikladu stojí představa o podobě bájného horstva a geografická skutečnost.

Závěrečnou část sborníku představují anotace publikovaných referátů v hlavních světových jazycích a v češtině. Právě velmi promyšlené uspořádání sborníku, jeho souhrn a anotace, stejně jako koncepční pojetí a významný mezioborový přesah, jsou neobyčejně přátelskou výzvou k jeho prohlédnutí a přečtení.

TOMÁŠ KLÍŘ

Burg – Vorburg – Suburbium. Zur Problematik der Nebenareale frühmittelalterlicher Zentren, hg. Ivana BOHÁČOVÁ – Lumír POLÁČEK, Archeologický ústav AV ČR, Brno 2008 (= Internationale Tagungen in Mikulčice 7)

308 s., ISBN 978-80-86023-84-7

Ve sborníku obsažené příspěvky, jež jsou dílem německých, polských, slovenských, zejména však českých a moravských archeologů, většinou předkládají nejnovější stav poznání „vedlejších“ sídelních areálů významných středoevropských hradišť 9.–12. století, přičemž některé z nich se zaměřují i na srovnání nerezidenční a rezidenční části prezentované lokality. Po vstupní studii obou editorů následuje sémantická analýza pojmu suburbium na základě písemných pramenů 10. století

z území bývalé karolinské říše (David Kalhous). V otázce zemědělského využití tzv. vedlejších areálů dochází Eike Gringmuth-Dallmer k závěru, že v tomto ohledu patrně významnou roli nehrály. Na širokém srovnávacím materiálu 36 předhradních sídlišť z 9. a 10. století, odkrytých v severovýchodní části Německa na území mezi Labem a Odrou, sleduje problematiku tzv. vedlejších areálů Felix Biermann; dle jeho závěrů se funkčně, vnitřní strukturou a typy sídlištních objektů většinou neliší od otevřených sídlišť. Rekapitulaci hlavních výsledků dlouhodobého výzkumu jedné z prvních rezidencí piastovských panovníků, hradu na Ostrově Lednickém, podávají Danuta Banaszak a Arkadiusz Tabaka.

Těžiště sborníku leží ve shrnutí aktuálního stavu poznání nerezidenčních areálů významných raně středověkých mocenských center z Čech a Moravy. Na řadu přichází jak velkomoravské lokality (Staré Město – Uherské Hradiště, Mikulčice, Pohansko u Břeclavi, Nitra), tak sídla raného přemyslovského státu (Žatec, Praha, Libice, Hradec Králové, Brno). Nabízí se tím srovnání míry zpracování a celkového poznání vnitřní struktury prezentovaných sídelních aglomerací. Zatímco je dosud velmi málo archeologických poznatků o opevněném předchůdci středověkých měst Hradce Králové a Brna, většina prezentovaných lokalit je dlouhodobě systematicky zkoumána a vyhodnocována, což vede ke stále většímu prohlubování poznatků, někdy i ke kritickým závěrům zpochybnujícím starší publikované teorie, např. o základním prostorovém členění lokality. Celkově je třeba konstatovat, že sborník přináší celou řadu podnětných zjištění, která jsou nepochybně přínosem pro detailnější poznávání struktury osídlení nerezidenčních areálů významných raně středověkých sídelních aglomerací ve střední a zčásti i severní Evropě.

ANDREA BARTOŠKOVÁ

Vít DOHNAL, *Olomoucká archeologie a její proměny*, Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci, Burian a Tichák, Olomouc 2008

190 s., ISBN 978-80-903687-9-8

Útlý anotovaný svazek je holdem olomoucké archeologii a olomouckému muzeu. První kapitola je věnována historii olomouckých archeologických výzkumů od 1. poloviny 18. století po dnešek, v ka-

pitole druhé najdeme soupis správců muzejních archeologických sbírek od roku 1883, následuje soupis archeologů působících v Olomouci, řazený podle osob, a rejstřík lokalit. Cenný a velmi rozsáhlý je soupis literatury, zahrnující pouze tištěné, tedy dostupné práce týkající se výzkumů na území města a v jeho těsném okolí do 6–7 km. Jen u výjimečných, dlouhodobě zkoumaných lokalit byla učiněna výjimka. Soupis zahrnuje 1786 položek řazených abecedně podle autorů. Svazek je doplněn 24 černobílými fotografiemi jak z terénních výzkumů, tak z historických instalací v muzeu a vybraných výstav.

Kapitola věnovaná historii archeologického bádání v Olomouci sleduje osudy hledání „pravdy o dějinách města“ od roku 1749, kdy dal Kašpar z Glandorfu, děkan svatováclavské kapituly, strhnout zbytek kazatelny sv. Cyrila a Metoděje, aby našel základní kámen. Autor si všímá, že za počátky bádání byla snaha vědecky ověřit některé dobové hypotézy, např. o soužití člověka s dávno vyhynulými tvory. V druhé polovině 19. století, podobně jako i v dalších lokalitách, převládla i v Olomouci snaha vyjasnit situaci okolo původu a příchodu Slovanů. Klíčovou postavou tohoto období byl Jindřich Wankel, který zastával velmi originální hypotézu o autochtonnosti Slovanů na našem území.

Autor postupně sleduje Vlastenecký spolek muzejní, jehož prvním kustodem sbírek byl právě J. Wankel, od jeho založení, přes snahy o důstojné umístění sbírek ve vhodných prostorách až po vznik krajského muzea. Shrnuje pak úspěšné výstavy od 50. let minulého století až do současnosti a krátkou pasáž věnuje systematickým výzkumům, prováděným muzeem v Dolanech, Tepenci a dlouhodobému výzkumu dómského návrší v srdci města. V neposlední řadě si všímá vývoje názorů na raně středověké dějiny města a na hledání velkomoravského centra v této oblasti. Na závěr najdeme výčet archeologických pracovišť působících v Olomouci a autorovu vlastní krátkou úvahu o smyslech a cílech archeologického bádání. Práce je stručným a užitečným průvodcem po regionálním bádání, která, obohacena o cennou bibliografii, si své čtenáře jistě najde.

JANA MAŘÍKOVÁ-KUBKOVÁ